

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
2023 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАН

2023 ОНЫ 05 ДУГААР САРЫН 30-НЫ ӨДӨР, МЯГМАР ГАРАГ

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

НЭГДСЭН ХУРАЛДААН

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХЭЛТЭС

*Та хуралдааны тэмдэглэлийн цахим хувьтай дараах
QR кодыг уншуулан танилцах боломжтой.*

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА
2023 оны 05 дугаар сарын 30-ны өдөр, Мягмар гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга

Хуралдааны товч тэмдэглэл: 2-5

Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл: 6-22

-
- 1. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.04.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг* 2-9
 - 2. “Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл /Засгийн газар 2023.04.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/* 9-21

**Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны хаврын ээлжит чуулганы
05 дугаар сарын 30-ны өдөр /Мягмар гараг/-ийн
нэгдсэн хуралдааны товч тэмдэглэл**

Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатар ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 73 гишүүнээс 40 гишүүн хүрэлцэн ирж, 54.8 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 14 цаг 44 минутад Төрийн ордны “Их хуралдай” танхимд эхлэв.

Томилолттой: Б.Бат-Эрдэнэ, Ц.Мөнх-Оргил, С.Одонтуяа;

Чөлөөтэй: Н.Алтанхуяг, Ц.Анандбазар, Ё.Баатарбилэг, Л.Оюун-Эрдэнэ, Ц.Сэргэлэн;

Эмнэлгийн чөлөөтэй: Ц.Мөнхцэцэг, Ц.Цэрэнпунцаг;

Тасалсан: Ш.Адьяа, Х.Болорчулуун, Т.Доржханд, Ш.Раднаасэд, Ц.Туваан, Ч.Хүрэлбаатар, Д.Цогтбаатар, Ж.Чинбүрэн, Б.Энхбаяр;

Хоцорсон: С.Амарсайхан-06 минут, Ж.Батсуурь-04 минут, Б.Баярсайхан-04 минут, Ц.Даваасүрэн-33 минут, Б.Дэлгэрсайхан-08 минут, Л.Мөнхбаатар-04 минут, Ж.Сүхбаатар-04 минут, Б.Энх-Амгалан-05 минут.

Нэг.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.04.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Сангийн сайд Б.Жавхлан, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Ж.Ганбат, мөн яамны Төсвийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга М.Санжаадорж, Татварын бодлогын газрын дарга Б.Тэлмүүн, Санхүүгийн бодлогын газрын дарга Б.Сүх-Очир, Хөгжлийн санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга Ч.Чимидсүрэн нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Тэргүүн дэд даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч М.Үнэнбат, мөн газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Бад.Баярмаа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн дарга Д.Энхбат, мөн хэлтсийн Төсвийн байнгын хороо хариуцсан ахлах зөвлөх Э.Алтанзул, референт Г.Нарантуяа нар байлцав.

Төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Төсвийн байнгын хорооноос гаргасан танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Сандаг-Очир танилцуулав.

Байнгын хорооны танилцуулгатай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баттөмөрийн тавьсан асуултад Сангийн яамны Төсвийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга М.Санжаадорж хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баттөмөр үг хэлэв.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийг эцэслэн батлуулах бэлтгэл хангуулахаар Төсвийн байнгын хороонд шилжүүлэв.

Уг асуудлыг 14 цаг 57 минутад хэлэлцэж дуусав.

Хоёр. “Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл /Засгийн газар 2023.04.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, эцсийн хэлэлцүүлэг/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Сангийн сайд Б.Жавхлан, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, Барилга, хот байгуулалтын сайд Ц.Даваасүрэн, Зам, тээврийн хөгжлийн сайд С.Бямбацогт, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд Ж.Ганбаатар, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Х.Булгантуяа, Эрчим хүчний сайд Б.Чойжилсүрэн, Эрүүл мэндийн сайд С.Чинзориг, Монгол Улсын сайд, Нийслэл Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах Үндэсний хорооны дарга Ж.Сүхбаатар, Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайд Н.Учрал, Зам, тээврийн хөгжлийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга С.Батболд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Т.Жамбалцэрэн, Нийслэлийн Засаг даргын эдийн засаг, дэд бүтцийн асуудал хариуцсан нэгдүгээр орлогч Ж.Сандагсүрэн, Соёлын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Ч.Энх-Амгалан, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын газрын дарга Л.Балчинлуvsан, мөн яамны Бүс нутаг, аж үйлдвэрийн бодлогын газрын дарга Д.Эрдэнэбаяр, Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын газрын Нийгмийн хөгжлийн бодлогын хэлтсийн дарга Б.Мөнгөнсүх, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газрын дарга О.Цолмон, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Уур амьсгалын өөрчлөлт, бодлого төлөвлөлтийн газрын дарга Ш.Цэрэндулам, Барилга, хот байгуулалтын яамны Хөгжлийн бодлого, газрын харилцаа, хот байгуулалтын газрын дарга Э.Батболд, Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга О.Хуягцогт, Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яамны Харилцаа холбооны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Л.Энхбат, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамны Дэд бүтцийн хэлтсийн дарга С.Сүхбат, мөн яамны Уул уурхайн бодлогын газрын дарга М.Мэндбаяр, Ашигт малтмал, газрын тосны газрын дарга Л.Баярмандал, Эрүүл мэндийн яамны Санхүү, эдийн засгийн газрын дарга Л.Лувсан, Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын Хөрөнгө оруулалтын тасгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Бямбасүрэн нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Тэргүүн дэд даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч М.Үнэнбат, мөн газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Л.Батмөнх, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн дарга Д.Энхбат, мөн хэлтсийн Эдийн засгийн байнгын хорооны ахлах зөвлөх Д.Мягмарцэрэн, референт А.Хонгорзул нар байлцав.

Төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Эдийн засгийн байнгын хорооноос гаргасан танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баттөмөр танилцуулав.

Байнгын хорооны танилцуулгатай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал, Б.Баттөмөр, Г.Дамдинням нарын тавьсан асуултад Улсын Их Хурлын гишүүн, ажлын хэсгийн ахлагч Б.Баттөмөр, Монгол Улсын сайд, Нийслэл Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах Үндэсний хорооны дарга Ж.Сүхбаатар, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын газрын дарга Л.Балчинлуvsан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Зам, тээврийн сайд С.Бямбацогт нар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Батшугар үг хэлэв.

“Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн талаар Эдийн засгийн байнгын хорооноос гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор санал хураалт явуулав.

Нэг.Эдийн засгийн байнгын хорооны дэмжсэн санал:

Г.Занданшатар: 1.Тогтоолын төслийн 2-р хавсралтын 4.3.1.24 дэх дэд заалтын Төсөл, арга хэмжээнд “Улаанбаатар-Шар хөтөл-Эрдэнэт чиглэлийн Төв аймгийн Жаргалант сумын Жаргалантын уулзвараас эхлэлтэй Сэлэнгэ аймгийн Орхон сумын А1001 авто замын Орхон сумын уулзварт төгсөх хатуу хучилттай 100 км авто зам барих” гэж нэмэх, Шалгуур үзүүлэлтэд “Барилгын ажлын гүйцэтгэл” гэж, Хэмжих нэгжид “Хувь” гэж, Суурь түвшинд “-” гэж, Зорилтот түвшинд “50” гэж, Санхүүжилтэд “75.17 тэрбум төгрөг” гэж, Санхүүжилтийн эх үүсвэрт “Гадаадын зээл” гэж, Хариуцагч байгууллагад “ЗТХЯ” гэж нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 28

Татгалзсан: 15

Бүгд: 43

65.1 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтад “Улс төр, нийгэм, эдийн засаг, бизнесийн бүхий л харилцаа, засаглалын бүх шатанд олон ба гурван талт зөвшилцөл, түншлэл, хяналтын оновчтой, үр дүнтэй тогтолцоог бүрдүүлж, нэвтрүүлэн хэвшүүлнэ.” гэсэн 7.6 дахь дэд заалт нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 27

Татгалзсан: 14

Бүгд: 41

65.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

3.Тогтоолын төслийн 2 дугаар хавсралтын 4.3.1 дэх заалтын Төсөл, арга хэмжээнд “Хэвтээ тэнхлэгийн хатуу хучилттай авто замтай Цэцэг сумыг холбох авто зам барих “32.4 км” гэж, Шалгуур үзүүлэлтэд “Барилгын ажлын гүйцэтгэл” гэж, Хэмжих нэгжид “Хувь” гэж, Суурь түвшинд “-” гэж, Зорилтот түвшинд “Ажлын гүйцэтгэл” гэж, Санхүүжилтэд “29 тэрбум төгрөг” гэж, Санхүүжилтийн эх үүсвэрт “Улсын төсөв” гэж, Хариуцагч байгууллагад “ЗТХЯ” гэж нэмэх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 26

Татгалзсан: 15

Бүгд: 41

63.4 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Хоёр.Найруулгын санал:

Эдийн засгийн байнгын хорооны дэмжсэн санал:

Г.Занданшатар: 1.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтын Монгол Улсын 2024 онд баримтлах бодлогын тэргүүлэх чиглэлийн ерөнхий зүйлийн “төлөвлөгөөний төслийг боловсруулахдаа” гэснийг “төлөвлөгөө нь” гэж, “үндэслэн” гэснийг “үндэслэсэн бөгөөд”

гэж, мөн тогтоолын төслийн 2 дугаар хавсралтын “Бодлогын үндэслэл” хэсгийн Алсын Хараа /АХ/, 2.3.2.16 дахь дэд заалтын “3.2.14” гэснийг “6.4.22” гэж, Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл /МУХТЖҮЧ/-ийн 2.1.3 дахь заалтын “4.2.2” гэснийг “4.4.3” гэж, мөн 3.1.4.1-3.1.4.5, 3.1.4.7, 3.1.4.8, 3.1.5.1 дэх дэд заалтын “2.1.9” гэснийг “2.1.12” гэж, мөн 4.2.1.1 дэх дэд заалтын “3.6.4” гэснийг “4.2.10” гэж, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр /ЗГҮАХ/-ийн 6.2.3 дахь заалтын “4.3.9” гэснийг “3.5.7” гэж, мөн тогтоолын төслийн 3 дугаар хавсралтын 2.5 дахь заалтын “бүсүүд” гэснийг “бүсүүдийн” гэж, 3.2 дахь заалтын Хэмжих нэгжийн “Хүн” гэснийг “Хувь” гэж, 3.3.2 дахь дэд заалтын шалгуур үзүүлэлтийн “хамралт” гэснийг “хамрагдалт” гэж, 3.3.3 дахь дэд заалтын Зорилтот үр дүнгийн “нэмэгдэнэ” гэснийг “нэмэгдүүлнэ” гэж, Шалгуур үзүүлэлтийн “насныхны” гэснийг “насны” гэж тус тус өөрчлөх гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 26
Татгалзсан: 15
Бүгд: 41
63.4 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллоор санал хурааж дууслаа.

Г.Занданшатар: “Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 30
Татгалзсан: 11
Бүгд: 41
73.2 хувийн саналаар тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 15 цаг 39 минутад хэлэлцэж дуусав.

Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар 2 асуудал хэлэлцэв.

Чуулганы нэгдсэн хуралдааны зохион байгуулалтыг Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын Хуралдаан зохион байгуулах хэлтсийн дарга Н.Наранцогт, мөн хэлтсийн шинжээч С.Энхзаяа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо хариуцсан Нарийн бичгийн дарга М.Номиндулам нар хариуцсан ажиллав.

Хуралдаан 56 минут үргэлжилж, 73 гишүүнээс 54 гишүүн хүрэлцэн ирж, 74.0 хувийн ирцтэйгээр 15 цаг 40 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:
ЕРӨНХИЙ НАРИЙН
БИЧГИЙН ДАРГА

Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН

Тэмдэглэл хөтөлсөн:
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ
ХӨТЛӨХ АЛБАНЫ ШИНЖЭЭЧ

Д.ОТГОНДЭЛГЭР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

2023 оны 05 дугаар сарын 30-ны
өдөр, Мягмар гараг
Төрийн ордон “Их хуралдай”
танхим
14 цаг 44 минут

НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Г.Занданшатар: Улсын Их
Хурлын өдрийн амгаланг айлтгая.

Улсын Их Хурлын 2023 оны
хаврын ээлжит чуулганы 5 дугаар сарын
30-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаан нээснийг
мэдэгдье.

Хэлэлцэх асуудлыг танилцуулъя.
Хоёр асуудал хэлэлцэнэ.

Нэгдүгээрт, Монгол Улсын
нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн
хүрээний мэдэгдэл, 25-26 оны төсвийн
төсөөллийн тухай хуулийн төсөл.

Хоёрдугаарт, Монгол Улсын
хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах
тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын
төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг явуулна.
Зарчмын зөрүүтэй 4 саналтай.

Монгол Улсын Их Хурлын
чуулганы хуралдааны дэгийн тухай
хуулийн дагуу дэгийн тухай хуулийн 13.4-
д зааснаар 9.5-д хэлэлцэхээр тогтсон
асуудлыг хойшлуулах, дараалал өөрчлөх,
асуудлын горимын санал, асуудлыг
нэгдсэн хуралдаан эхлэхээс өмнөх өдрийн
17 цагаас өмнө үндэслэл бүхий саналаа
бичгээр ирүүлнэ гэж заасны дагуу
Энхбаярын Батшугар гишүүнээс албан
бичиг ирүүлсэн байна.

Батшугар гишүүн үгээ татсан
байна тийм ээ? Нэрээ татсан учраас
хэлэлцэх асуудалдаа шууд оръё. Хэлэлцэх
асуудалдаа оръё.

**Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн
2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл,
2025-26 оны төсвийн төсөөллийн
тухай хуулийн төслийн эцсийн
хэлэлцүүлгийг явуулна.**

Төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт
бэлтгэсэн талаарх Төсвийн байнгын
хорооны танилцуулгыг Улсын Их Хурлын
гишүүн Цэндийн Сандаг-Очир
танилцуулна. Цэндийн Сандаг-Очир
гишүүнийг индэрт урьж байна.

Ц.Сандаг-Очир: Улсын Их Хурлын
дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас
2023 оны 4 дүгээр сарын 28-ны өдөр
Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн
Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны
төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-26 оны
төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн
төслийн анхны хэлэлцүүлгийг Улсын Их
Хурлын чуулганы 2023 оны 5 дугаар
сарын 19-ний өдрийн нэгдсэн
хуралдаанаар хэлэлцэж эцсийн
хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн
байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Төсвийн байнгын хороо 2023 оны 5
дугаар сарын 29-ний өдрийн
хуралдаанаар Монгол Улсын Их Хурлын
чуулганы хуралдааны дэгийн тухай
хуулийн 42 дугаар зүйлд заасан журмын
дагуу хуулийн төслийн эцсийн
хэлэлцүүлгийг хийлээ.

Байнгын хорооны хуралдаанаар
хуулийн төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их
Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал Засгийн
газрын өрийн нийт хэмжээг хуулийн дээд
хязгаарт төлөвлөсөн болон төсвийн үр
дүнгийн үзүүлэлтүүдийн холбогдох
тооцоог бодит байдалд үндэслэж,
тооцоолон гаргаж, мэдээлж байх
талаар асуулт асууж, тодруулга авсан
болно.

Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Тэмүүлэн Оюу толгойн далд уурхайн
олборлолт, зэсийн баяжмал дахь алтны

агууламж нэмэгдэж байгаа тул орлогын тооцооллыг бодитой нягтлах, мөн бараа, бүтээгдэхүүний үнийн өсөлттэй уялдуулан цалин, хөдөлмөрийн хөлсийг нэмэгдүүлэн тэгшитгэх арга хэмжээг авах, цаашид Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийг мөрдөж 2024 оны төсвийн төсөлд одоо батлагдах төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тооцооллыг хатуу мөрдөж ажиллахыг онцгой анхаарах нь зүйтэй гэсэн саналыг гаргасан болно.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 25-26 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийг Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн тул эцсийн хэлбэрийн төсөл болон эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай танилцуулгыг бэлтгэн та бүхэнд хүргүүлсэн.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 25-26 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн байнгын хорооны танилцуулгыг хэлэлцэн хуулийн төслийг эцэслэн баталж өгнө үү.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

Г.Занданшатар: Ажлын хэсгийн гишүүд Сангийн сайд Болдын Жавхлан, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Жигжидийн Ганбат, Сангийн дэд сайд Санжаагийн Мөнгөнчимэг, Сангийн яамны Төсвийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Мижиддоржийн Санжаадорж, Сангийн яамны Татварын бодлогын газрын дарга Бямбарагчаагийн Тэлмүүн, Санхүүгийн бодлогын газрын дарга Батсүхийн Сүх-Очир, Сангийн яамны Хөгжлийн санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга Чойгүнсэнгийн Чимидсүрэн.

Байнгын хорооны танилцуулгатай холбогдуулж асуулт асуух Улсын Их Хурлын гишүүд нэрээ өгнө үү.

Баагаагийн Баттөмөр гишүүнээр тасаллаа. Баагаагийн Баттөмөр гишүүн асуулт асууна.

Б.Баттөмөр: 2024 оны төсөв орж ирж байна. Тэгээд энэ дээр их олон талаас нь бид нар бодож, барьж зөв төлөвлөх ёстой. Энэ 2024 оны төсвийн гол суурь энд явж байна л даа. Тэгээд бид нар өнгөрсөн жилийн төсвийг батлахдаа 19 их наяд гээд баталсан. Хүлээгдэж байгаа гүйцэтгэл нь 21 орчим их наяд болох ийм боломж байгаа.

22 онд бид нар 1.9 их наяд төгрөгөөр төлөвлөсөн, давчихсан шүү дээ. Тэрний 1.5 их наяд төгрөг нь зарцуулагдаагүй үлдчихсэн байгаа. Тэгээд бид нар ийм байгаагаа дайчилж чаддаггүй, боломжийг харж чаддаггүй ийм л юм л хийгээд байгаа байхгүй юу. Энэ байгаа боломжийг яагаад ашиглахгүй байгаа юм бэ? Монгол Улс чинь одоо сая тэр Аж үйлдвэрийн зөвлөгөөн дээр хэлж байна шүү дээ газар доорх баялгаараа дэлхийд эхний 9-д орж байгаа шүү дээ. 178 тэрбум тонн нүүрсний нөөцтэй шүү дээ. Ямар боломж байна тэр боломжоо ашиглаж л улс орон хөгждөг шүү дээ.

Монгол Улсад нэг боломж байгаа. Энэ бол байгалийн баялгаа ашиглах. Баялгийн менежмент гэж юм байдаггүй. Дэлхийн зах зээлийн үнэ бүс нутгийн зах зээлийн үнээс маш их доогуур худалддаг. Тэгээд жсоохон мөнгө олдог. Тэгээд их мундаг ажил хийж байгаа юм шиг харагдаад байдаг. Ийм байж болохгүй шүү дээ. Энийгээ засах хэрэгтэй. Би бол одоо энэ төсвийн хүрээний мэдэгдэлд орж ирж байгаа энэ тоонуудтай санал нийлэхгүй байгаа юм. Яг энэ та нарын хийж байгаа энэ тоогоор ингээд аваад үзэх юм бол 2024 онд Монгол Улсын хөгжилд өөрчлөлт гарахгүй. Төсвийн орлого 2 их наяд төгрөгөөр давж байгаа

шүү дээ. Нөгөө инфляц 10 хэдэн хувийг нь инфляцтайгаа идэгдээд тэгээд дууслаа. 6.5 хувийг нь эдийн засгийн өсөлт гэж байгаа. Тэр нь байхгүй. Тэгээд ийм тулга тойрсон юм одоо хийхээ болиоч дээ. Улс эх орны ирээдүйг та нар том хар л даа. Би сүүлийн 3 жил та нарт ярьж байгаа шүү дээ. Том хараач дээ. Яагаад ингээд ийм гутранги хараад байгаа юм бэ. Ингэж болохгүй шүү дээ. Маш их боломжууд байгаа шүү дээ. Орлогоо дайчлахгүй учраас одоо бүтээн байгуулалт хийхгүй байна, хийж чадахгүй байна. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийхээ 3 хувь орчимтой тэнцүү хэмжээний төсвийн хөрөнгөөр бүтээн байгуулалт хийх юм байна. Хувийн хэвшил ашиггүй юманд хөрөнгө оруулахгүй шүү дээ. Маш их хэмжээний нийгэмд хүлээгдсэн арга хэмжээнүүд байна шүү дээ.

Тэгээд 5 сарын 31-нд бүх юмаа хаачихна гээд ингээд. 300-аад тэрбум төгрөг энэ жилийнхээс одоо ингээд ямар ч хөрөнгө оруулалт зарцуулж чадахгүй хаягдчихаж байна шүү дээ. Ингэж улс орны ирээдүйг та нар ингэж гутранги харж болохгүй. Дахиад хэлэхэд 2024 онд та нарын оруулж ирж байгаа энэ тооцоогоор Монгол Улсын хөгжилд ямар ч өөрчлөлт гарахгүй. Монголын ард түмний амьдралд ямар ч өөрчлөлт гарахгүй. Цалин нэмэх боломж байхгүй инфляцтай уялдуулж, хөрөнгө оруулалт хийж чадахгүй, өрийнхөө үйлчилгээ, өрийн тэр менежментээ хийж чадахгүй ийм л байдалтай байна шүү дээ. 1,4 тэрбум долларын гадаад өр төлнө. Яаж төлөх юм та нар. Үүнээс 600 нь төр төлнө. Хуралдай бонд. Маш их.../минут дуусав./

Г.Занданшатар: Хариулъя. Хэн хариулах вэ? Хариулт Мижиддоржийн Санжаадорж 86.

М.Санжаадорж: Сангийн яамны Төсвийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Санжаадорж. Гишүүний асуултад хариулъя.

Тэгэхээр 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдлийг бид эдийн засгийн өсөлтийг 6.5 хувийн өсөлттэйгөөр тооцсон байгаа. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг ихэнхдээ 65.4 их наяд төгрөгт хүрнэ гэж тооцсон байгаа. Энэ тоо маань эдийн засгийн өсөлтөө бүрэн дайчилж байна уу гэдэг дээр их гол асуулт асууж байна.

Тэгэхээр энэ тоо маань өөрөө бас 22, 23 оны гүйцэтгэлүүдтэй холбоотойгоор гарч ирж байгаа тоо болж таараад байгаа юм. Тэгэхлээр 22 оны төлөвлөгөөг бид нар батлуулж байхдаа 46.5 их наяд гэж батлуулж байсан.

Гэхдээ гүйцэтгэлээр 52.8 их наяд гээд 6 их наядаар өсөж тооцож байснаас гарч ирсэн байгаа. Ингээд 23 оны төсвөө бид нар батлуулахдаа тухайн үед 10 сарын 1-нд төсвөө өргөн барьж байхдаа 46 гэдэг их наядаас тооцоод 54 их наяд гэдэг тоо гарч ирсэн байгаа.

Тэгэхээр одоо бид нар батлагдсан Их Хурал дээр танилцуулсан тооны хүрээнд 54 их наяд гэдэг тооноос 65 их наяд руу очно гэдэг ийм тоо хүлээлттэйгээр явж байгаа. Энэ нь өөрөө 10 их наяд орчмоор дотоодын нийт бүтээгдэхүүн тэлнэ гэдэг үзүүлэлт харагдаж байгаа.

23 онд 1 хүнд ноогдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ 5000 долларт хүрсэн байгаа. Энэ үзүүлэлтийг бид нар 24 онд бас нэлээд нэмэгдүүлэх. Ингэхдээ ханишийн нөлөөлөл дээр бид нар хариу арга хэмжээгээ авч чадах юм бол бас нэмэгдүүлэх боломжтой гэж үзэж байгаа.

Экспортын биет хэмжээний хувьд бид мөн бас 22 оны хувьд гүйцэтгэл 31.8 сая тонн нүүрс гаргаж байсан. 23 ондоо хүлээгдэж байгаа үндэслэлээр 45 сая тонн, 24 онд 50 сая тонн хүргэж нэмэгдүүлнэ гэсэн тоо авсан байгаа.

Мэдээж хэрэг төсвийг бид нар тооцохдоо нэлээн pessimistic болон optimistic буюу өөдрөг байдлаар төсөвлөх, дундаж тооцоогоор төсөвлөх тийм тооцооллууд орж ирдэг. Эдийн засгийн нөхцөл байдал одоо гэхдээ КОВИД-ын дараах дараачийн цар тахал гарч ирэх үү, үгүй юү бас дайнтай холбоотой эрсдэлүүд байгаа учраас бид нар эрсдэлтэй байдлаар дунджаар тооцож явсан байгаа. Бүх зүйлийг яг чухам өөдрөгөөр аваад явахад бас учир дутагдалтай гэж үзэж, тэгж тооцоолсон байгаа.

Үнэ ханишийн хувьд дунд хугацаандаа тогтвортой байна гэдгээр бид авч явсан байгаа. Баярлалаа.

Г.Занданшатар: Баагаагийн Баттөмөр гишүүн 1 минут тодруулна.

Б.Баттөмөр: Манай эхний 4 сарын эдийн засгийн өсөлт 7.9 гэж байгаа юм. Энэ бол нүүрсний үнийн өсөлт шүү. Бид нар их мундаг юм хийчхээд их мундаг эдийн засгийн өсөлт өөрчлөгдсөн гээд цээжээ дэлдээд байх юм байхгүй шүү. Нүүрсний тоо хэмжээний үнийн өсөлт ийм байгаа.

Эдийн засгийн өсөлт бол ард түмнийхээ сайн сайхны төлөө, улс орны хөгжлийн төлөө байх ёстой. Тэгээд юу, ямар өөрчлөлт гараад байгаа юм бэ. Одоо хэдэн төгрөгийн төрийн албан хаагчдын цалин, тэтгэвэр, тэтгэмж нэмэх гэж байна. Энэ өнгөрсөн жилүүдийн нөгөө дутуу төлөвлөөд үлдсэн хуримтлалаараа л нэмэх гэж байгаа шүү дээ. Өөр юм байхгүй шүү дээ. 1.5 их наяд төгрөг ашиглаагүй байгаа шүү дээ.

Нүүрс одоо эхний 4 сарын байдлаар 20 сая тонныг, 19 аравны 20 сая тонныг гаргачихсан байгаа. Тэгтэл одоо 22 онд, 24 онд 50 сая гээд. Ингээд юм ярихаараа 21 оны гүйцэтгэлүүд яриад байх юм та нар. 3 жилийн дараах юм

ярьж байна шүү дээ энэ чинь. Ингээж битгий та нар энэ улс орны.../минут дуусав./

Г.Занданшатар: Гишүүд асуулт асууж, хариулт авч дууслаа. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 25-26 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төслийг эцэслэн батлах бэлтгэл хангуулахаар Төсвийн байнгын хороонд шилжүүлж байна. Дараагийн асуудалд орно.

14.57 цаг

Монгол улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн эцсийн хэлэлцүүлгийг явуулна.

Төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Эдийн засгийн байнгын хорооны танилцуулгыг Улсын Их Хурлын гишүүн, Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хорооны дарга Баагаагийн Баттөмөр танилцуулна.

Б.Баттөмөр: Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 4 дүгээр сарын 28-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2023 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар явуулж төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Эдийн засгийн байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Тус байнгын хороо 2023 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдрийн хуралдаанаараа тогтоолын төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн тухай асуудлыг хэлэлцээд чуулганы нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр санал хурааж олонхын санал авсан саналуудыг

тогтоолын төсөлд нэмж тусган төслийн агуулга, зарчмыг алдагдуулахгүйгээр үг хэллэг, дэс дарааллыг жигдлэх, хууль, эрх зүйн техникийн засваруудыг хийлээ.

Чуулганы нэгдсэн хуралдааны төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулах үед хуралдаан даргалагчаас зарчмын зөрүүтэй 4 саналын томъёоллыг санал хураалгахгүйгээр гүйцээн боловсруулах чиглэл өгч Байнгын хороонд ишлжүүлснийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.2.1-д заасныг баримтлан санал хураалт явуулахад хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжлээ.

Нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгээр олонхын санал авсан зарчмын зөрүүтэй саналуудыг тогтоолын төсөлд нэмж тусган эцсийн хувилбарыг төсөл болон эцсийн хэлэлцүүлгийн үеэр санал хураалгахаар нээлттэй үлдээсэн зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллуудыг та бүхэнд хүргэсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай Их Хурлын тогтоолын төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгэсэн талаарх Эдийн засгийн байнгын хорооны танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг хэлэлцэн ишидвэрлэж, тогтоолын төслийг баталж өгөхийг та бүгдээс хүсье.

Анхаарал тавьсан та бүхэнд баярлалаа.

Г.Занданшатар: Ажлын хэсгийн гишүүдийг танилцуулъя. Чойдогдэмидийн Энх-Амгалан Соёлын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч, Лхагвасүрэнгийн Балчинлувсан Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын

газрын дарга, Лхагвабаярын Энх-Амгалан Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга, Даваасамбуугийн Эрдэнэбаяр Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Бүс нутаг, аж үйлдвэрийн бодлогын газрын дарга, Одгэрэлийн Цолмон Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хяналт шинжилгээ үнэлгээ, дотоод аудитын дарга, Эрдэнэбатын Батболд Барилга, хот байгуулалтын яамны Хөгжлийн бодлого, газрын харилцаа, хот байгуулалтын газрын дарга, Огнонгийн Хуягцогт Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын дарга, Лхагвасүрэнгийн Энхбат Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яамны Харилцаа холбооны бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга, Сүхбаатарын Сүхбат Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамны Дэд бүтцийн хэлтсийн дарга, Мэлсчогийн Мэндбаяр Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамны Уул уурхайн бодлогын газрын дарга, Лхагважавын Лувсан Эрүүл мэндийн яамны Санхүү, эдийн засгийн газрын дарга, Батчулууны Мөнгөнсүх Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын газрын Нийгмийн хөгжлийн бодлогын хэлтсийн дарга, Баатаржавын Бямбасүрэн Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын Хөрөнгө оруулалтын тасгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч.

Байнгын хорооны танилцуулга болон эцсийн хувилбарын төсөлтэй холбогдуулан асуулт асуух Улсын Их Хурлын гишүүд байна уу? Дамдинням гишүүнээр тасаллаа. Жигжидийн Батжаргал гишүүн.

Ж.Батжаргал: Баярлалаа хоёр асуулт байна. Нэг нь эртээдийн хэлэлцүүлэг дээр бас санал хураагдаад дэмжигдсэн. Гэхдээ төсөлд орж ирээгүй, Эдийн засгийн байнгын хороон дээр нэмэгдэж орж ирсэн зарчмын зөрүүтэй саналуудын мөнгөн дүн нь бараг 2024 оны төсвийн шинэ хөрөнгө оруулалтын хэмжээнээс давах хэмжээнд очсон ийм заалтууд орчихсон. Үүнийг сая одоо

Эдийн засгийн байнгын хороо юу гэж дүгнэж хэлэлцүүлэг хийсэн юм бэ? Энэ дээр нэг тодорхой тайлбар авмаар байна.

Хоёр дахь зүйл нь өмнөх он жилүүдэд эхэлчихсэн үргэлжилж байгаа том төслүүдийг нэр заагдаагүй орхигдсон зүйл байна лээ. Жишээ нь Төв аймаг дээр тэр Угтаал, Цээл Заамарын чиглэлийн хатуу хучилттай замын асуудал байгаа юм. Би бол нэгэнт эхэлчихсэн ажил учраас 24 онд үргэлжлэх юм байна гээд 24 оны хөгжлийн төлөвлөгөөний төсөл дээр янз бүрийн санал гаргаж асуудалд хандаагүй.

Тийм учраас энэ цаашаагаа үргэлжлэх үү? Үүнийг нэг тодруулъя. Нэр заагдаагүй үлдчихээд 24 оны төсөв боловсруулахад бас янз бүрийн юм яригдах вий гэж. Үүн дээр тодорхой хариу авъя. Ийм хоёр зүйл дээр.

Г.Занданшатар: Байнгын хороо харилах уу, хэн хариулах вэ? 2 дахь асуудал нь Бямбацогт сайд хариулъя. Сандагийн Бямбацогт сайд хариулна.

С.Бямбацогт: Батжаргал гишүүний асуултад хариулъя. Тэр Төв аймгийн Угтаал, Цээл, Заамар гээд зам одоо эхэлчихсэн явж байгаа. 2 дахь одоо 3 дахь жил рүүгээ ч орж байгаа байх. Иймэрхүү олон газар Дорнодын Ульхан, Хавирга, Ховдын Чандмань сум гэх мэтийн олон замууд бас эхэлчихсэн үргэлжилж байгаа. Энэ эхэлчихсэн ажлуудыг аль болох одоо төсвийн бодлогын хүрээнд дуусгах ийм зарчмыг барьж ажиллаж байгаа. Энэ хүрээндээ үндсэндээ 2023 онд ч гэсэн шинээр төсвийн хөрөнгө оруулалт хийхгүй, хуучин эхэлчихсэн ажлуудыг дуусгая гэж одоо 23 онд шинэ нэг ч хөрөнгө хөрөнгө оруулалт тавиагүй. Яг үүнтэй адилхан 2024 оны төсөв дээр бол үндсэндээ эхэлчихсэн ажлуудыг дуусгана гэдэг бас зарчмыг баримталж төсвийн 2024 оны төлөвлөгөөнд бас орж ирээгүй байгаа.

Тийм болохоор энэ эхэлчихсэн ажлууд 24 оны төлөвлөгөөнд суугаад, үргэлжлээд одоо бас ажил нь бүтээн байгуулалтын ажил нь хийгдээд явна. Эх үүсвэр нь тавигдана гээд хариулъя.

Г.Занданшатар: Энэ нөгөө юмнуудаа цэгцэлье гэсэн яасан юм бэ гэсэн юмыг Баттөмөр дарга. Баагаагийн Баттөмөр Эдийн засгийн байнгын хороо хариулъя.

Б.Баттөмөр: Уг нь Бат-Эрдэнэ гишүүн хариулах ёстой. Яах вэ би хариулъя даа. Энэ хөгжлийнхөө энэ бодлого төлөвлөлтийн асуудлыг зоонох цэгцэлж янзлахгүй бол болохгүй юм байна лээ. Уг нь одоо эрэмбэлж оруулж ирж байна гээд ингээд үзсэн чинь одоо эрэмбэлсэн ч биш одоо баахан л жагсаалт оруулж ирсэн, баахан маргаан үүсгэсэн. Хамгийн сүүлд Эдийн засгийн байнгын хороон дээр тэр гишүүдийн гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналуудыг дэмжээд санал хураачихсан. Ингээд хөгжлийн төлөвлөгөөнд одоо ороод явж байгаа. Тэгээд энийг одоо ингээд цаашидаа энэ 2024 оны төсөв батлах үед, төсвийг хэлэлцэх үед дахиж эрэмбэлж оруулж ирж ингэж л хийх нь зүйтэй гэсэн ийм шийдлийг гаргаад, ингээд цаашаагаа яваад тэр 4 санал дутуу байсан тэрийг нь шийдээд ингээд оруулж ирж байгаа юм гэдгийг хэлчихье.

Г.Занданшатар: Баагаагийн Баттөмөр гишүүн.

Б.Баттөмөр: Хөгжлийн төлөвлөгөө орж ирж байгаа юм. Монгол Улсын Үндсэн хуульд Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт тогтвортой байна гэж ингэж байгаа. Засгийн газар энэ хөгжлийн асуудалтай холбоотой асуудлуудыг оруулж ирдэг, хууль санаачилдаг. Энэ утгаараа бол Засгийн газрын энэ оруулж ирж байгаа юмыг бид нар одоо үзсэн л дээ. Яг өнөөдөр ингээд яг зөв зүйлээ төлөвлөж байна уу гэвэл бас л байхгүй л байгаа

байхгүй юу. Сая тэр төсвийн хүрээний мэдэгдэлтэй адилхан.

8 тэргүүлэгчийг л 184 төсөл, арга хэмжээг 13.2 их наяд төгрөгөөр хийнэ гэж. Нийт одоо 13.2 их наяд төгрөгийн 2.1 их наяд төгрөгийг төсвийн хөрөнгөөр хийх юм байгаа юм. Энийг дотоодын нийт бүтээгдэхүүнтэй нь харьцуулахаар 3 хувь, төсвийн орлоготой нь харьцуулахаар 10 орчим хувь ч юм уу даа. Олон улсын хөгжлийн байгууллагуудаас гаргасан зөвлөмжөөр хөгжиж байгаа орнууд дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийхээ бүүр дор хаяхад 5-аас доошгүй хувь нь энэ хөрөнгө оруулалтдаа, хөгжилдөө зарцуулаач гэж байгаа юм.

Тэгээд бид нар одоо энийг хийхгүй л байгаа юм л даа. Хийж чадахгүй л байгаа. Тэгээд ер нь бол энэ хөгжил гэдэг бол маш том ойлголт л доо. Энд хөрөнгө оруулалтын ойр зуурын цэцэрлэг, сургууль, зам барина гээд тэгж байгаа. Хөгжил гэдэг чинь хүний хөгжил, хүний хөгжилд одоо юу оруулах юм бэ гэхээр бас л учир дутагдалтай. Тэгэхээр ер нь цааш цаашидын энэ хөгжлийн төлөвлөгөөнүүдийг баталж барьж энд боловсруулахдаа тодорхой заавар, журмуудыг гаргаж ингэж орж ирэхгүй бол ийм маргааны эх үүсвэр болсон ийм юм оруулж ирэх нь бол цаашидаа ач холбогдолгүй. Ийм л байгаа байхгүй юу.

Тэгээд одоо манай энэ төсвийн хүрээний мэдэгдэл дээр 22.9 их наяд төгрөгийн зарлага байгаа юм л даа. Тэгээд энэнээс чинь одоо үндсэндээ 80 хувь нь зардал болоод явчхаж байгаа байхгүй юу. Тэгээд хөрөнгө оруулалтад зарцуулах нь арван хувь ч хүрэхгүй тав, зургаан хувь ийм л байгаа юм.

Нийт хөрөнгө оруулалтын чинь бараг үндсэндээ бараг 28 орчим хувь нь одоо нийслэлийн түгжрэлийг бууруулахад л зарцуулна гээд ингээд явчхаж байгаа юм. Тэгээд энэ бол юу гэхлээр зэрэг Монгол Улсын төрийн

бодлогын оновчгүй, урд хийсэн алдаагаа л засаж их үнэтэй юм хийж байна л даа. Уг нь энэ чинь хөрөнгө оруулалтад зарж байх ёстой. Илүү их түгжрэл бууруулах биш илүү их тэр хөгжилд л зарцуулж байх ёстой мөнгө л ингээд л явчхаж байгаа байхгүй юу. Тэгээд бид нар энэ төлөвлөлт энэ тэрээ их сайн бодох ёстой. Энэ дээр одоо ажлын хэсэг 3 санал оруулсан.

Нэгдүгээрт нь юу гэхээр энэ том төслүүдээ хөдөлгөө, бэлтгэлийг нь хангая. Тэр Хармагтаа, Асгат энэ тэр гээд байна шүү дээ. Засгийн газраас энийг оруулж ирээгүй яагаад хадгалаад байгаа юм энийг? Энийг миний санаачилгаар оруулсан. Энд ингээд санал хураагдаад явж байгаа.

Хоёр дахь нь юу гэхээр энэ Монголын энэ гадаргын усыг энэ Монголдоо үлдээх чиглэлээр тэр социализмын үед ч тэр, зах зээлийн үед ч хийсэн маш их олон судалгаанууд байгаа. Үгүй ээ энэ дээрээ тодорхой ажил хийе л дээ.

Гуравдугаарт энэ хөгжлийн бодлого чинь тэр мөнгөнийхөө бодлоготой уялдаад энэ инфляц, үнийн өсөлттэйгөө уялдуулсан, төсөв мөнгөний бодлогын уялдааг хангах чиглэл ийм 3 асуулт оруулсан зайлиггүй. Ер нь олон юм оруулмаар байгаа юм. Гэтэл бол ингээд яг боогоод ороод ирчихсэн. Гадна, дотнынхоо эх үүсвэртэй явж байдаг учраас төвөгтэй л юм байна лээ л дээ.

Тийм учраас энэ төлөвлөлт энэ тэрийг бол их маш сайн хийхгүй бол болохгүй. Эдийн засгаа тэлж тэгээд одоо их зүйлийг бодож төлөвлөж, хөгжилдөө хөрөнгө оруулах шаардлага байна. Надад асуу.../минут дуусав./

Г.Занданшатар:

Жамъянхорлоогийн Сүхбаатар сайд хариулна.

Ж.Сүхбаатар: Тэр түгжрэл дээр мөнгө зараад байгаа нь хөрөнгө оруулалт биш ээ гэж ярих буруу шүү. Түгжрэл гэдэг бол тусдаа юм байхгүй шүү дээ. Түгжрэл гэдэг сургууль, цэцэрлэгээс болж байгаа, түгжрэл гэдэг бол барилга барьж байгаагаас болж байгаа, түгжрэл гэдэг машин нэмэгдэж байгаагаас болж байгаа, түгжрэл гэдэг бол хүн нэмэгдэж байгаагаас болж байгаа. Эерэг, сөрөг л утгаараа өөр болохоос биш бусад улс орон позитив утгаараа эерэг утгаараа бол хүн ам, эдийн засаг нь хотын эдийн засаг тэлж байгаа нөхцөлд түгжрэл дандаа нэмэгдэж байгаа дэлхийн бүх том хотууд. Тэнд бууруулна гэж ойлголт байдаггүй. Олон төрөлт тээврийн хэрэгслийг яаж дэмжих вэ, замаа яаж нэмэгдүүлэх вэ, хотоо яаж улам тэлэх вэ гэдэг л бодлого явдаг. Манайд юу яригдаад илүү хүмүүс шүүмжлээд байгаа гэхээр газрыг нь хулгайлаад авчихжээ, замбараагүй барилга, байшин олгочихжээ, зам зогсоолоо тооцохгүй байна, сургууль, цэцэрлэгээ зөв барихгүй байна гээд. Тэгээд одоо энэ тавигдаад байгаа мөнгөнүүд чинь байна шүү дээ Баттөмөр гишүүнээ, тавигдаад байгаа мөнгөнүүд чинь энэ газар чөлөөлөх гэдэг юм уу, зам гүүрэн байгууламж гэж дандаа хөрөнгө оруулалт байхгүй юу.

Тэрнээс түгжрэл гээд л Сүхбаатар ямар нэгэн юм аваад зарцуулж байгаа юм байхгүй шүү дээ. Сургууль, цэцэрлэгийг барьж байгаа чинь одоо Боловсролын яамны ажил байгаа уг нь. Тэгэхээр энэ чинь ерөөсөө хөрөнгө оруулалт болж ороод байгаа байхгүй юу. Сургууль, цэцэрлэг дээр хөрөнгө оруулалт орж байна, зам, гүүр дээр хөрөнгө оруулалт болж орж байна, газар чөлөөлөлт дээр бас тэр чинь хөрөнгө оруулалт хийхийн тулд л газар чөлөөлж байгаа л байхгүй юу. Тэрнээс биш одоо өөрөөр дарга, даамлууд аваад яваад байгаа юм байхгүй.

Би өнөөдрийг хүртэл сайдаар ажиллаж байхдаа би хэлье зарим хүн

намайг янз бүрийн төсвийн мөнгө ашиглаад байна гээд бичээд байгаа юм. Би албан ёсоор Их Хурлын чуулганы энэ юман дээр хэлчихье. Би хүн, амьтан байтугай өөрөө гадаад, дотоод томилолтод өнөөдөр 1 ч төгрөг зараагүй сайд шүү дээ. 1 ч төгрөг зараагүй, 5 ажилтантай. 2022 оныг дуустал надад мөнгө байгаагүй. Гишүүний цалингаа авдаггүй, Засгийн газрын гишүүний цалин авдаг тэр нь гишүүний цалингаас бага юм гэсэн. Тэгээд зарцуулж байгаа 1, 2 дугаар гарын үсэг зурж байгаа юм надад нэг ч ширхэг байхгүй шүү дээ.

Тэгэхээр энэ нийслэл дээр чинь энэ явж байгаа юм, яагаад сая 187 тэрбум гээд тэгэхээр өнгөрсөн жил та бид нар 420-ийг үлдээлээ гээд байсан чинь тэр 270-ыг нь зарцуулсан, тэр 270-ын чинь дөнгөж 48 тэрбум төгрөг нь зам дээр зарцуулагдаад эхлүүлчээд тэрийгээ хэрэгжүүлэх энэ жилийн мөнгийг нь бид нар хасчихсан байхгүй юу. Нийслэл мөнгөтэй гээд. Тэгээд тэр ихэнх мөнгө нь хаашаа орсон? Сургууль, цэцэрлэг, газар чөлөөлөлтөд орчихсон. Тэгэхээр ийм асуудал учраас энэ түгжрэл гэдэг чинь их сонин ойлголт шүү. Түгжрэлийн төсөв гэж ойлголт байхгүй. Энэ чинь цаанаа орж байгаа дандаа хөрөнгө оруулалтуудыг дэмжсэн хөрөнгө оруулалтууд хийхгүй байгаа.

Тэгээд энэ үйл лай ланчиг нь дэлхий дээр байхгүй албан тушаал ингээд хаашаад явж байна гээд зарим нь шүүмжлээд байгаа. Ерөнхий сайдад гаргасан асуудал. Яамгүй сайд гэдэг чинь бол Монголын практикт яадаг вэ гэхээр Ерөнхий сайдын өөрийнх нь хийх ёстой зарим ажлын тусгай үүргийг гүйцэтгэж байгаа сайд байхгүй юу. Би бол Ерөнхий сайдад туслах үүрэгтэй тусгай үүргийн сайд. Энэ бодлогын менежмент хийж байгаа болохоос биш төсөв, хөрөнгө зарцуулаад авч байгаа юм байхгүй. Улаанбаатар хотод хуримтлагдсан 30 жилийн энэ хулгай луйвар, гажуудсан төлөвлөлтгүй байдлыг чинь засахын тулд эд нарт гурав, дөрвөн зуун тэрбум

төгрөг өгчхөөд яагаад түгжрэл буурахгүй юм гэдэг утгагүй байхгүй юу.

Өнөөдөр түгжрэлээс болж алдагдал байна шүү дээ 13 их наядад хүрчихсэн байгаа. 13 их наяд төгрөгийн эдийн засгийн боломжоо алдаж байна. Өнөөдөр Улаанбаатарт 1 жолооч жилд 10 сая төгрөгийн алдагдал үүрч байна. 10 сая төгрөгийн алдагдал үүрч байна гэх мэтээр ингээд хүн болгон түгжрэл дээр төлбөр мөнгөө, өчигдөр би ч гэсэн 3 цаг түгжирч л байгаа. Яагаад өчигдөр ийм болсон бэ гэхээр KFC 20 цагаас хойш Үндэсний цэцэрлэгт хүрээлэнд арга хэмжээ зохион байгуулсан. Тэгээд л ерөөсөө манай энэ чинь багтахая болиод л тэгээд л гэнэтийн түгжрэл гэдэг чинь арга хэмжээнээс болоод үүсэж байгаа шүү дээ. Энэ зун олон арга хэмжээ болох байх. Би хэлж байгаа урьдчилан анхааруулаад иргэд ингэж цагаа алдаж эдийн засгийнхаа юмыг алддаг биш, түгжрэл бусад хотуудад байна уу, байна бүгд аппликэйшнээр ... traffic одоо түгжрэл үүснэ шүү гээд мэдээлдэг. Манай дээр энэ нь хангалттай биш байгаа учраас би өнөөдөр гэхэд холбогдох улсуудад нь арга хэмжээ авна шүү. Та нар ойрын үед засаа гээд явж байгаа.

Тэгэхээр түгжрэл гэдгийн цаана дандаа эдийн засгийн боломж, өртөг яваад байгаа. Сэтгэл зүйн асуудлыг нь би ярихгүй байна. Тэгэхээр ийм байгаа учраас энэ тодорхой хэмжээний хөрөнгө, мөнгө өнөөдөр зарахгүй бол түгжрэлийн энэ асуудал дээр байгаа гээд тэгээд байгаа газар зам.../минут дуусав./

Г.Занданшатар: Баагаагийн Баттөмөр гишүүн. Асуулт, хариулт хоёрын аль нь вэ гэж гайхлаа. Байнгын хороо.

Б.Баттөмөр: Би 1 минутаа авчихъя. Энэ Монгол Улсын хөгжлийн 24 оны төлөвлөгөөнд 3.8 их наяд төгрөг, нийт хөрөнгө оруулалтын 28 хувь нь одоо Улаанбаатар хотын түгжрэл, агаарын бохирдол гэсэн ийм төсөл арга хэмжээ

энэ дотор явж байгаа юм. Өөрөө сайд болоод их удаагүй байгаа. Би өөрийг чинь авчихсан, өөрийн чинь буруу гэж хэлж байгаа юм биш.

Ер нь Монголын төрийн өөрийнх нь бодлого, зохицуулалт дутагдалтайгаас өнөөдөр ийм байдалд орж байна л гэдгийг хэлж байгаа байхгүй юу. Хотуудын түгжрэл байнга өсөж байдаг. Тэгэхдээ Улаанбаатар хотын түгжрэл тэр бусад хотуудын түгжрэлээс хэд дахин илүү болчихсон байгаа байхгүй юу. Энд бол төрийн бодлого, зохицуулалт дутуу байгаа учраас, дутуу явж ирсэн учраас тэр газар олголт, жижиж эрх ашиг том эрх ашигийнхаа дээр дандаа байсан учраас ийм алдаа гарчихжээ гэдэг санааг л одоо би хэлж байгаа юм шүү Сүхбаатар сайдаа.

Г.Занданшатар: Сүхээ сайд хариулахгүй л дээ. Хэн хариулах вэ? Айн? Нэмэлт асуулт. Энхбаярын Батиугар гишүүн. Нэмэлт асуулт гэсэн болохоор чинь би одоо хариулах юм болов уу гэж бодоод байгаа юм.

Э.Батиугар: Баярлалаа. Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе.../ үг тасрав.

Г.Занданшатар: Сүхбаатар гишүүн чинь хариулсан шүү дээ уул нь.

Э.Батиугар: 2023 оны эхний 4 сарын инфляц болон үнийн өсөлт бол 11.3 хувь байсан. Үүнээс 42 хувь нь одоо цэвэр хүнсний инфляц байгаа юм. Хүнсний инфляцаас хамгийн өндөр байгаа нь мах. Махны үнэ одоо бүр замбараагаа алдлаа. Тэгээд он гарснаас хойш 18 хувиар өссөн. Энэ нь 70 сая малтай ард түмэнд махны инфляц ингээд өндөр байдаг нь үнэхээр инээдтэй асуудал л даа.

Тэгэхээр энэ юундаа тулж байна гэхээр ерөөсөө нийлүүлэлтийн гаралт. Нийлүүлэлтийн гинж алдагдаад байна. Нөөцийн мах ажиллахгүй байна. Тэгэхээр

үүн дээр юу гэдэг юм шинэ механизм хэрэгтэй байна. Магадгүй одоо бүсчилсэн махны hub-ууд байгуулаад, үүгээрээ дамжуулж одоо зүүн аймгаас баруун аймаг руу явуулдаг ч юм уу ийм үр дүнтэй механизм хэрэгтэй байгааг хэлмээр байна.

1072 хувьцаа. Эрдэнэс Тавантолгой бол 15 тэрбум хувьцаатай. Үүнээс 3 тэрбум хувьцаа нь одоо ард түмэнд байгаа. Тэгэхээр энэ 1072 хувьцаагаа л амилуулмаар байна. Одоо амилуулах хамгийн хурдан механизм бол манай Компанийн тухай хууль дээр байдаг алтан хувьцаа болгоод англиар *preference share* гэдэг. Энэ хувьцаа нь саналын эрхгүй. Гэхдээ татварын дараах ашгийнхаа тодорхой хувьцаагаа хүртдэг болгомоор байгаа юм. Ингээж байж байгалийн баялгаа ард түмэндээ жигд хуваарилах хамгийн хурдан механизм энэ шүү гэж хэлмээр байна.

Засгийн газраас шилэн ажиллагаа гэж байгаа. Энэ бол маш их дэмжиж байна. Яг үүнтэй холбогдуулан одоо төрийн өмчийн компаниудын тайлан, балансыг нь ил болгомоор байна. Эрдэнэтийн веб сайт руу нь ороход тэгээд л хаалттай, ямархуу орлого, зардал нь, цэвэр ашиг нь хэд юм мэдэгдэхгүй байна. Top 100 аж ахуйн нэгжид нь ордог.

Тэгэхээрээ яг банкнуудтайгаа адилхан улирал болгон веб сайт дээрээ энэ юугаа гаргадаг болмоор байна. Баланс, санхүүгийн тайлангаа. Бүүр Оюу толгойг чинь Рио Тинто худалдаж аваад. Тэгээд веб сайт нь бүүр хаагдчихсан байна лээ. Байхгүй болчихсон байна лээ. Тэгээд Оюу толгойг ч гэсэн бид нар одоо бас 33 хувийг нь эзэмшиж байгаа ч гэсэн мэдмээр байна шүү дээ. Ямархуу орлоготой, зарлагатай, ямар цэвэр ашигтай ажиллаж байгаа, ямар зээл авсан юм, тэр зээлийнхээ хүүгийн зардлын хэд юм гэх мэтчилэн зүйлүүдийг хиймээр байна. Тэгэхээр энэ их чухал шүү гэж хэлье.

Зайлигүй одоо манай тойргийн сонгогчид их ярьж байна. Сонгинохайрхан дүүргийн 12 дугаар сургуулийн санхүүжилтийг бас Сангийн яам бас анхаармаар байна. Маш олон хүүхдүүдийн эрх ашиг хөндөгдөж байна. Сая хонхны баяраар хүүхдүүд сургуульдаа ч тэмдэглэж чадахгүй тэгээд яваад байна. Спорт заал байхгүй гэх мэтчилэн. Энийг бас Сангийн яам одоо анхааралдаа аваарай, яаравчлан шийдэж өгөөрэй гэж хэлмээр байна. Баярлалаа.

Г.Занданшатар: Гонгорын Дамдинням гишүүн.

Г.Дамдинням: Хөгжлийн төлөвлөгөө ярьж байна. Тодорхой хэдэн тоо л асуучихъя даа. Энэ 24 оны хөгжлийн төлөвлөгөө дээр та нар яг хэдэн ажлын байр бий болгоё гэж төлөвлөж байгаа юм? Хэмжих нэгж чинь ерөөсөө л тэнд л байх ёстой шүү дээ. Баахан төсөв шиг заалтууд оруулаад ирчихсэн. Одоо тэгээд төсөв хийхтэйгээ зэрэг тэр нэг баахан лоббидоод орж ирсэн юмнуудаа тавиад л төсөв орж ирнэ л дээ. Хамаа алга, тэгээд ажлын байр нь нэмэгдээд тэгээд ядуурал нь буураад, тэдэн хувь буураад, тэдэн мянган ажлын байр бий болоод гээд л одоо бусад улсуудын төсөв, энэ хөгжлийн төлөвлөгөөнүүд яригдах нь яригддаг шүү дээ.

Энэ 2 тоог надад хэлээд өгөөч. Ядуурлыг хэдэн хувь бууруулах гээд байгаа юм? Хэдэн мянган ажлын байр бий болох юм энэ хөгжлийн төлөвлөгөөг баталснаар? Үндсэн хуулийн хэлэлцүүлгийн үеэр л юу нь мэдэгдэхгүй нэг төлөвлөгөө л ороод ирчихсэн. Энэний түрүүчийн чуулган дээр гишүүд бид нар бас санал гаргаж байгаад хойшлуулсан шүү дээ. Улсын төсөв шиг л юм оруулж ирсэн. Баахан лоббид орчихсон юмнууд. Ийм байж болохгүй шүү дээ.

Дараачийнх нь тойрогтой холбоотой асуулт байна. Би түрүүн энэний өмнөх хэлэлцүүлэг дээр үг хэлээд өнгөрсөн. Дарханы арьс ширний цогцолбор анх 6000 ажлын байр бий болгоно. Монгол орны нийт арьс ширний бараг 50 хувийг дангаараа боловсруулна, 10 сая шир арьс боловсруулна гэж л яриулсан даа та нар.

2020 оны одоо үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төлөвлөгөө дээр одоо энэ хөгжлийн төлөвлөгөө дээр бүгд дээр нь л орчихсон байгаа. Хэдэн хувийн гүйцэтгэлтэй явж байгаа юм, хэзээ дуусгах юм, хэдэн хувийн хоцрогдолтой юм? Яг тодорхой хэлчих, тоонууд хэлчих.

Одоо 24 оны сонгуулиар очих нь битгий хэл одоо ингээд яваад очиход иргэд асууж байна шүү дээ. Монголын бүх малчид асууж байгаа шүү дээ энийг. Уул уурхайгаас өөр эдийн засаг гээд л мундаг мундаг юм ярьцааж, төлөвлөгөө ярьж орж ирнэ. Тэгээд энэ байгаа баялгаа боловсруулаад гаргах тухай асуудлыг ярихтай зэрэг таг. Тэгээд тоотой хариулаарай.

Дөрөвдүгээр асуулт хайртай гэхэд ч хаашаа юм, үзэн ядсан гэхэд ч хаашаа юм нөгөө Дарханы зам маань хэдэн хувийн хоцрогдолтой явж байгаа юм? Энэ жилдээ дуусах юм уу? Бас чуулган дээр байгаа учраас энэ олон нийт мэдээлэл аваг гэж үүднээс би зориуд асууж байгаа юм шүү. Ийм дөрвөн асуулт байна.

Г.Занданшатар: Эдийн засаг, хөгжлийн яам хариулъя. 83.

Л.Балчинлуvsан: Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөгжлийн нэгдсэн бодлогын газрын дарга Балчинлуvsан. Дамдинням гишүүний асуултад хариулъя.

Ажлын байртай холбоотой асуултад хариулъя. 2024 оны хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө бол өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх, ажлын байрыг

нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн 8 тэргүүлэгч чиглэлийн хүрээнд, бодлогын хүрээнд төсөл, арга хэмжээнүүд тусгасан байгаа.

Тэгэхээр одоо 23 оны үзүүлэлтээр, төсөөллөөр 55211 ажлын байрны захиалга бий болно гэсэн хүлээлттэй байгаа бол 2024 онд энэ бид нарын төлөвлөсөн арга хэмжээ хэрэгжсэнээр 60000 ажлын байрны захиалга бий болно гэсэн, ажлын байр бий болно гэсэн тооцоололтой байгаа.

Г.Занданшатар: Ядуурал хэдэн хувь бууруулах юм? Ажлын байр хуучин 6 хувь эдийн засгийн үзүүлэлттэй байхад 100000 ажлын байр бий болгож тооцдог байсан шүү дээ. Одоо бол объёмоороо энэнээс нэмэгдэх л ёстой. 4 жилд. Хөөе хэн хариулах юм ядуурал, амьжиргааны түвшин? Нөгөө 2 асуултад нь хэн хариулах юм?

Зам дээр Сандагийн Бямбацогт сайд хариулъя.

С.Бямбацогт: Дарханы зам үндсэндээ бүтээн байгуулалтын ажил эхлээд 6 дахь жилийнхээ нүүрийг үзэж байгаа. 5-н жил гаруй хугацаанд шороон замаар Дархан, Сэлэнгэ, Эрдэнэт, Хөвсгөл, Булган гээд хойд чиглэлийн аймгууд, Оросын Холбооны Улсаас гол орж ирдэг хүнсний бүтээгдэхүүн, бараа, ачаа гээд шороон замаар нэлээн бас зүдэрсэн. Өнгөрсөн жил 50 хувийнх нь ажил дууссан. Ямар ч байсан шороон замаар бол ард иргэд зорчихоо больсон. Одоо үндсэндээ бол энэ жил бид нар үлдсэн 50 хувийн ажлыг хийнэ.

Өөрөөр хэлэх юм 5-н жилийн хугацаанд 50 хувийн ажил хийсэн бол одоо үлдсэн ганцхан жилийн хугацаанд 50 хувийн ажлыг хийгээд энэ намар ашиглалтад оруулахаар төлөвлөж, гүйцэтгэгч компаниуд ажилдаа гарсан, манай яамнаас уул нь бодлогын яам бас зам, тээврийн салбарын бодлого тодорхойлоод бас зохион байгуулах

ёстой. Өнөөдөр дэд сайдаар ахлуулсан ажлын хэсэг өдөр, шөнөгүй тэнд газар дээр нь ажиллаж байгаа.

Эхнээсээ юу гэдэг юм гүйцэтгэгч компаниуд нь хариуцлагагүй компаниуд шалгарсан, зөвлөх үйлчилгээ явуулж байгаа компаниас юу гэдэг юм хүлээсэн чиг үүргээ хангалттай хэрэгжүүлж, ажиллаж чадахгүй байгаа. Үүнээсээ болоод одоо яам аж ахуйн ажил руу зууралдаад талбай дээр талбайн инженер хийж зогсдог болсон. Дэд сайдаар ахлуулж. Ийм хүртэл хэмжээнд бас зохион байгуулалт бас муу байсан. Одоо тэгээд ямар ч байсан зүтгэж байна. Энэ ондоо ажлаа 100 хувь дуусгах бодолтой төлөвлөсөн, ажиллаж байгаа. Одоогоор төлөвлөгөө тасалдсан, хоцорсон зүйл байхгүй.

Гэхдээ зарим нэг компаниуд тухайлах юм одоо “Чайна Жо инженер” гэж компани Хятадын компани, урьд нь Дорнодын тамын тавь нэртэй алдартай маш олон хүний амь нас авсан энэ замыг чанаргүй бариад тэр зам нь эвдэрчихсэн. Одоо энэ замыг бид нар дахиад шинээр барих гэж байгаа. Ийм ажил хийсэн компани шалгарсан. Шалгарсан мөртөө ажлаа хангалттай сайн хийхгүй байгаа. Одоо дахиад өмнөх ажлаа барахгүй байж бас илүү шуналтай юу гэдэг юм Тавантолгой, Ханги-Мандалын зам дээр оччихсон бас дахиад зам барина гэгчихсэн явж байгаа. Иймэрхүү компаниудыг л дахин дахин өөгшүүлээд ажил өгөөд баймааргүй байгаа юм.

Тийм болохоор одоо энэ компани дээр ажил жаахан удааширч магадгүй байгаа. Манай яамныхан бас онцгой анхаарч ажиллаж байгаа. Энэ компани дээр саатахгүй бол одоо бусад компаниудынх нь ажлууд харьцангуй гүйцэтгэх компаниудын ажлууд харьцангуй бас гайгүй явчих байх. Энэ тал дээр одоо бид нар бас захиалагчийн “Чайна Жо инженер” компанийн удирдлагууд руу, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Элчин сайдын яам руу энэ

хариуцлагагүй энэ компани бас хариуцлагатай болгох ёстой шүү гэсэн шаардлага удаа дараа хүргүүлээд, одоо бас хариуцлагын асуудал яриад ажиллаж байгаа.

Битумын хувьд юу гэдэг юм бусад материалын хувьд бас анхаарах тээвэрлэлт дээр бас анхаарах асуудлууд байгаа. Ямар ч байсан бол манай замчид маань одоо өдөр, шөнөгүй бас эрвийх дэрвийхээр ажиллаж байна. Энэ бас ард иргэдийг хурдан, тухтай бас аюулгүй замаар зорчих бололцоо, боломжийг бүрдүүлэх тал дээр хугацаанд нь хийхээр ажиллаж байгаа. Бас Дамдинням гишүүн маань бас байнга анхаарал тавьдаг. Тэр Дархан-Уул аймгаас сонгогдсон гишүүний хувьд, бас Дархан-Уул аймгаас сонгогдсон манай Бат-Эрдэнэ гишүүн, Жавхлан сайд бас онцгой анхаарч бас дэмждэг. Тэгэхээр энэ ажил маань саатахгүй явчих байх гэсэн бодолтой байна.

Одоо ганцхан бас хурд хэтрүүлж аваар, осол гаргах асуудал байна. Ард иргэд маань бас хурдаа хэтрүүлэхгүй байх ёстой. Энэ тал дээр бас цаашдаа бас ард иргэд маань бас энийг бодож ажиллаасай.

Зам сайн байх тусмаа юу гэдэг юм хурд хэтрүүлж аюулгүй байдлаа алдагдуулах, дүрэм зөрчих, эцэст нь бас эрүүл мэнд, амь насаараа хохирох ийм эрсдэл бас байгаа шүү. Энийг бас ард иргэд бас онцгой анхаарах ёстой гэдгийг бас хэлье.

Г.Занданшатар: Арьс ширний цогцолбор Баагаагийн Баттөмөр ажлын хэсгийн ахлагч, Байнгын хорооны даргын үүрэг гүйцэтгэгч.

Б.Баттөмөр: Энэ салбарын сайдууд нь байхгүй байдаг. Хөгжлийн сайд, Сангийн сайд, Хөдөө аж ахуйн сайд гээд одоо энэ асуудал хариуцсан улсууд нь байдаггүй. Ажлын хэсэг ахалж байна гээд над руу дайруул гээд байдаг.

Салбарын яамнууд нь өөрсдөө энэ гол баримт бичиг дээр яагаад байдаггүй юм бэ. Энэ чинь одоо юу болоод байгаа юм.

Энэ Дарханы арьс ширний цогцолборын асуудал хүнд байгаа юм. Энэ хөгжлийн яам оруулж ирэхдээ 2024 онд 50 хувийг нь хийнэ гэж орж ирсэн. Итгэж байгаа 50 хувийг нь хийчхээсэй гэж. Өнөөдөр хүртэл тэр хувийн хэвшил барина гээд явдаг маргаантай. 33 тэрбум төгрөгийн ажил хийнэ гэж байна. Тэрийг нь одоо улс аваад тэгээд хөрөнгө оруулалт хийнэ гэж байгаа. Төрийн өмчтэй нэг компани байгуулчихсан байна.

Тэгээд энийгээ яаж шийдэх юм байгаа юм Хөдөө аж ахуйн яам? Үүнийхээ учрыг олох байх. Ямар ч байсан хөгжлийн төлөвлөгөөнд 50 хувийг нь хийнэ. Эмээлт хийнэ, аж үйлдвэрийн паркийн 30 хувийг хийнэ гэсэн ийм 2 тоо явж байгаа энийг хэлье.

Сая тэр Батиугар гишүүн бас чухал асуудал хөндөж тавьж байна л даа. Тэр төрийн өмчтэй компаниудын энэ ил, тод байдал гээд. Яах вэ дээ худалдаж авч байгаа юмнууд нь бол тендерийн тэр сайт дээр яваад л байх шиг байна. Тэр орлого ямар бүтээгдэхүүн, газрын баялгийг, ямар бүтээгдэхүүнийг ямар үнээр худалдаж байна гэдэг асуудал өнөөдөр тодорхойгүй байгаад байгаа шүү дээ. Юу худалдаж авч, ямар цалин авч байгаа юм. Маши том том өндөр өндөр цалинтай их том том гүйцэтгэх захирлууд байгаа шүү дээ.

Тэгэхээр энийг цаашидаа бид нар Төрийн өмчтэй компаниудын үйл ажиллагааг ил тод болгох, мэргэжлийн хүмүүс ажиллах, төр төлөөлөх чадвартай, манлайлагч нар ажиллах ийм шаардлагатай. Монголын хөгжлийн гарц бол юу вэ гэхээр баялаг дээрээ менежмент хийх, тэр алдагдалтай байгаа тэр ус, дулаан, цахилгаантай холбоотой асуудал бол тусдаа асуудал.

Төрийн өмчтэй энэ том компаниуд дээр менежментийг сайн хийх, засаглалыг сайжруулах энэ чиглэлээр сая Батиугарын хэлж байгаа саналтай санал нэг байна.

Г.Занданшатар: Хүрэлбаатар сайд сайд нараа дуудаарай. Одоо санал хураалт явуулна. Зарчмын зөрүүтэй 4 саналтай. Дамдинням гишүүний түрүүний асуултууд бас тодруулж хариулах нь зөв байх. Энэ 5 дугаар сарын 19-ний өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар 24 оны төлөвлөгөө батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн эхний хэлэлцүүлгийг хийсэн. Тэр үед хуралдаан даргалагчаас анхны хэлэлцүүлэгт буцаах горимын санал гаргасан боловч дэмжигдээгүй, 40.5 хувийн саналаар дэмжигдээгүй анхны хэлэлцүүлэгт.

Тийм учраас буцаагаагүй. Ийм учраас хуралдаан даргалагч үлдсэн 4 саналыг гүйцээн боловсруулах чиглэл өгсөн. Ингээд чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 41.5-д зааснаар санал хураалт явуулж дууссаны дараа төслийг эцсийн хэлэлцүүлэгт шилжүүлнэ, Байнгын хороонд гэсэн заалттай. Энэ талаар тухайлан санал хураалт явуулахгүй гэж заасан учраас Байнгын хороо эцсийн хэлэлцүүлгийг явуулсан.

Тэгээд энэ Дамдинням гишүүний маш чухал санал хэлээд байгаа юм. Энэ манай Эдийн засгийн хөгжлийн яам, энэ холбогдох яам, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамныхан бүгд байна. Энэ юмыг анхаармаар байгаа юм. Экспорт нэмэгдүүлнэ, хөрөнгө оруулалт татна гээд дандаа ийм чиглэлүүд гаргаж байгаа шүү дээ. Хувийн хэвшлийн талаар ерөөсөө ямар ч өгүүлбэр байхгүй. Эцсийн эцэст энэ чөлөөт зах зээлийн эдийн засгаа дэмжиж байж, хувийн хэвшлээ дэмжиж байж энэ хөрөнгө оруулалт, эдийн засаг, экспорт чинь нэмэгдэж, хөгжил чинь солонгорч, аялал жуулчлал

бүх эдийн засаг чинь экспортын чиглэлээрээ хөгжинө шүү дээ.

Тийм учраас энэ хувийн хэвшил гэдэг үг байхгүй дандаа төр төр төр, хувийн хэвшил гээд явчихсан байгаагаа ер нь цаашидаа бас энэ сэтгэлгээний хувьд анхаармаар юм байна лээ. Сая энэ Дамдинням гишүүний хэлээд байгаа маш зүйтэй санал.

Одоо 4 санал хураалт явуулна. Санал хураалтад бэлтгэж, гишүүд чуулганы танхимд орж ирье.

Тийм учраас энэ юмаа бүгдийг нь гүйцээ гэсэн. Тэгээд яах вэ 4 санал дээрээ гол саналаа тусгасан юм байна. Тэгээд ер нь төсөвт бэлтгэсэн л жилийн төлөвлөгөө шиг болчихоод байна л даа. Түүнээс одоо Учрал сайдын яриад байгаа энэ эдийн цахим шилжилт, нөгөө эдийн засгийг солонгоруулах, энэ цахим хөгжлийг экспортын том чиглэл болгоно гээд байсан уриа лоозон энэ юмнууд чинь энд бас тусгалаа олоод, бодит ажил хэрэг болбол туйлын сайн байгаа юм.

Ингээд санал хураалт явуулна. Зарчмын зөрүүтэй 4 санал байгаа гишүүд чуулганы танхимд цуглана уу.

Ерөөсөө Зам, тээврийн яамны хөгжлийн төлөвлөгөө шиг болчихсон шүү сүүлдээ ерөөсөө. Дандаа зам барина гэсэн юм л.

Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөө батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн талаарх зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор санал хураалт явуулна. Эдийн засгийн байнгын хороо гаргасан, гүйцээн боловсруулсан.

1.Тогтоолын төслийн 2-р хавсралтын 4.3.1.24 дэх дэд заалтын Төсөл, арга хэмжээнд “Улаанбаатар-Шар хөтөл-Эрдэнэт чиглэлийн Төв аймгийн Жаргалант сумын Жаргалантын уулзвараас эхлэлтэй

Сэлэнгэ аймгийн Орхон сумын А1001 авто замын Орхон сумын уулзварт төгсөх хатуу хучилттай 100 км авто зам барих” гэж нэмэх, Шалгуур үзүүлэлтэд “Барилгын ажлын гүйцэтгэл” гэж, Хэмжих нэгжид “Хувь” гэж, Суурь түвшинд гэж, Зорилтот түвшинд “50” гэж, Санхүүжилтэд “75.17 тэрбум төгрөг” гэж, Санхүүжилтийн эх үүсвэрт “Гадаадын зээл” гэж, Хариуцагч байгууллагад “ЗТХЯ” гэж нэмэх. Санал гаргасан. Эдийн засгийн байнгын хороо. Санал хураалт.

65.1 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ. Ингээд санал хураагаад л зам баригдаад байдаг ч одоо бүх замыг санал хураагаад шийдчих юмсан.

2.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтад “Улс төр, нийгэм, эдийн засаг, бизнесийн бүхий л харилцаа, засаглалын бүх шатанд олон ба гурван талт зөвшилцөл, түншилэл, хяналтын оновчтой, үр дүнтэй тогтолцоог бүрдүүлж, нэвтрүүлэн хэвшүүлнэ.” гэсэн 7.6 дахь дэд заалт нэмэх. Санал гаргасан Эдийн засгийн байнгын хороо. Санал хураалт.

65.9 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ.

Энэ бизнесийн бүхий л харилцаа гэж энэ хүч нэмэгдүүлсэн өгүүлбэр, бүхий л гэдэг үгийг найруулгаар уул нь авчихмаар юм байна. Агуулгын хувьд бүхий л гэдэг үг чинь одоо тэгээд бизнесийн бүх харилцааг хүртэл заавал хянах гээд байгаа юм шиг агуулга орно шүү дээ. Энийг одоо Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам, Ашигт малтмалын хэрэг эрхлэх газар онцгой анхаарч ажиллаж энэ том нээгдээд байгаа орд газрууд дээр орон нутаг, ард иргэд, хувийн хэвшил гэсэн 3 талт зөвшилцөл, түншилэлийг сайн хэрэгжүүлэх хэрэгтэй байгаа шүү дээ. Одоо Баянхонгорын Эрдэнэ Монголд ард иргэдээс маш их хэл ам, гомдол ирж байна. Ард түмэнд ашигтай шийдэх

ёстой байгаа юм. Энэ талаар ер нь жич сонсоно шүү. Маш том орд газар гээд ард иргэдэд яриад ойлгуулчихсан мөртөө тэнд унд ус, Үндсэн хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлт ард иргэд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн хүрээнд бүх асуудлыг мэдэх эрхтэй гэж заалт байгаа юм. Энийг нэг онцгойлон яримаар байгаа юм.

3. Тогтоолын төслийн 2 дугаар хавсралтын 4.3.1 дэх заалтын Төсөл, арга хэмжээнд “Хэвтээ тэнхлэгийн хатуу хучилттай авто замтай Цэцэг сумыг холбох авто зам барих “32.4 км” гэж, Шалгуур үзүүлэлтэд “Барилгын ажлын гүйцэтгэл” гэж, Хэмжих нэгжид “Хувь” гэж, Суурь түвшинд гэж, Зорилтот түвшинд “Ажлын гүйцэтгэл” гэж, Санхүүжилтэд “29 тэрбум төгрөг” гэж, Санхүүжилтийн эх үүсвэрт “Улсын төсөв” гэж, Хариуцагч байгууллагад “ЗТХЯ” гэж нэмэх.”. Санал гаргасан Эдийн засгийн байнгын хороо. Санал хураалт.

63.4 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ.

Найруулгын санал.

1.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтын Монгол Улсын 2024 онд баримтлах бодлогын тэргүүлэх чиглэлийн ерөнхий зүйлийн “төлөвлөгөөний төслийг боловсруулахдаа” гэснийг “төлөвлөгөө нь” гэж, “үндэслэн” гэснийг “үндэслэсэн бөгөөд” гэж, мөн тогтоолын төслийн 2 дугаар хавсралтын “Бодлогын үндэслэл” хэсгийн Алсын Хараа, 2.3.2.16 дахь дэд заалтын “3.2.14” гэснийг “6.4.22” гэж, Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн 2.1.3 дахь заалтын “4.2.2” гэснийг “4.4.3” гэж, мөн 3.1.4.1-ээс 3.1.4.5, 3.1.4.7, 3.1.4.8, 3.1.5.1 дэх дэд заалтын “2.1.9” гэснийг “2.1.12” гэж, мөн 4.2.1.1 дэх дэд заалтын “3.6.4” гэснийг “4.2.10” гэж, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 6.2.3 дахь заалтын “4.3.9” гэснийг “3.5.7” гэж,

мөн тогтоолын төслийн 3 дугаар хавсралтын 2.5 дахь заалтын “бүсүүд” гэснийг “бүсүүдийн” гэж, 3.2 дахь заалтын Хэмжих нэгжийн “Хүн” гэснийг “Хувь” гэж, 3.3.2 дахь дэд заалтын шалгуур үзүүлэлтийн “хамралт” гэснийг “хамрагдалт” гэж, 3.3.3 дахь дэд заалтын Зорилтот үр дүнгийн “нэмэгдэнэ” гэснийг “нэмэгдүүлнэ” гэж, Шалгуур үзүүлэлтийн “насныхны” гэснийг “насны” гэж тус тус өөрчлөх. Санал гаргасан Эдийн засгийн байнгын хороо. Санал хураалт.

Зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллоор санал хурааж дууслаа.

Одоо Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөөг батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг баталъя гэсэн саналын томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

73.2 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ. Ингээд тогтоолын төсөл батлагдлаа.

Тэгэхдээ Улсын Их Хурлын гишүүдийн хэлсэн энэ яамд, сайд нар хөөе, энэ төрийн өмчийн реформ хийж ил тод нээлттэй засаглалыг бий болгох, төрийн өмчийн компаниудаас авхуулаад төрийн нийт энэ сангуудыг, 24 сангуудыг ил, тод нээлттэй болгохоос гадна тогтолцоог нь шинэчилж, үр ашигтай болгох, хяналттай болгох, ард нийтийн хяналтад оруулах. Энийг Төрийн, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулиар энийг засаглаж, чиглүүлж, үүрэг чиглэл өгсөн шүү дээ.

Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн агуулга ч гэсэн ийм байсан. Энэний дагуу төрийн сангуудыг бүх засгийн Засгийн газрын тусгай сангуудыг мэдээллийг ил тод нээлттэй болгох ийм чиглэл бас энэ жилийн төлөвлөгөөнд өгөгдсөн байна. Ноднин жил. Энэ ажлууд маань үр дүнтэй хэрэгжих ёстой, тууштай хэрэгжих ёстой, хувийн хэвшил, чөлөөт эдийн засгийг тууштай

дэмжих хэрэгтэй байгаа юм. Эцсийн эцэст бодит ажлыг бол хувийн хэвшил хийнэ шүү дээ. Энэ асуудлуудаа энэ төлөвлөгөө дээрээ онцгой анхаарч хэрэгжүүлэх хэрэгтэй гэдгийг бас гишүүд санал хэллээ. Энийг онцгой анхаарч ажиллахыг хүсье.

Ингээд тогтоолын төсөл батлагдлаа. Гишүүд, ажлын хэсэгт баярлалаа.

Дөрөв дэх санал 63.4 хувийн саналаар санал дэмжигдсэн. Найруулгын санал байсан.

Маргааш чуулган, Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 9 цагаас хуралдах уу. 9 цагаас хуралдана. Төрийн байгуулалтын байнгын хороо маргааш өглөө 9 цагт хуралдана. Чуулган 12 цагт хуралдана.

Тогтохоо дарга хаачив?

Өнөөдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудал дууссан тул хуралдаан өндөрлөснийг мэдэгдье.

15.39 цаг

ДУУНЫ БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ
БУУЛГАЖ ХЯНАСАН:
ШИНЖЭЭЧ Д.ОТГОНДЭЛГЭР